

Ingang op het gehele werk

door Marita Mutsaerts

Waarom is het verhaal 'Zelfheiliging door voeding' interessant? En voor wie?

En het essay 'De Tao van de Landbouw'?

Beide werk van Hans van Asseldonk

Dit schrijven is een poging van ondergetekende om, met eigen woorden, een inleiding te geven op de essays en verhalen van Hans die beschikbaar zijn op zijn website www.taovandelandbouw.nl. De onderstaande tekst bevat links naar mijn Inleiding 'Zelfheiliging door voeding' waarin ik probeer de essentie weer te geven van de verhalen die Hans geschreven heeft. Ik heb ook links opgenomen naar de afzonderlijke hoofdstukken (H.1 t/m H.7) van Hans zijn essay 'De Tao van de Landbouw', en naar gestructureerde samenvattingen per hoofdstuk die ik 'mindmaps' heb genoemd (m.H.1 t/m m.H.7).

In onderstaande tekst probeer ik de lezer een ingang tot het gedachtegoed van Hans te bieden. Hans draagt een model aan voor een landbouw waarin de mens zich spiritueel verbindt, geestelijk en lichamelijk, aan zijn omgeving. In zijn optiek is dit de enige weg, op de lange termijn, naar een duurzame landbouw en wereld.

Het boek (roman) 'Zelfheiliging door voeding' met daarin zijn 'mineralentheorie' is in eerste instantie van toepassing op de leefwijze van een plantenteler/boer, maar kan veel ruimer worden opgevat. Het essay 'De Tao van de Landbouw' biedt door zijn wetenschappelijke karakter, een breder perspectief en is daardoor vooral ook voor wetenschappers van belang en mensen die nieuwe ontwikkelingen in de landbouw (en samenleving) willen entameren, voor zoekers naar internalisering van waarden, voor theologen op zoek naar verbreding van religiositeit, e.a.

Daarom kunnen deze studies voor twee doelgroepen interessant zijn:

1. voor degenen, die hun eigen verbinding met de tuin of met het land willen toetsen, vergelijken en wellicht verruimen.
2. voor degenen, die zich breder – en ook vanuit literatuur en wetenschap - willen oriënteren op het terrein 'spiritualiteit en natuur' ofwel 'spiritualiteit en landbouw', waarden en samenleving/ecologie.

Hans had een tuin, waarin hij dit denken en deze mystiek leefde. Daarover meer in de [Inleiding 'Zelfheiliging door voeding'](#).

1. Voor plantentelers, tuiniers en andere tuin- en natuurliefhebbers

Voor iedere tuinier of tuinder is het mogelijk een zodanig intensief contact met de tuin op te bouwen, dat hij of zij kan spreken van een wederkerig wordingsproces. Dat hij ervaart dat hij rijker wordt. Dat hij zich niet alleen lichamelijk goed voelt, maar ook een spirituele groei ervaart als gevolg van zijn verbinding met de tuin, het voedsel en het tuinwerk. En dat hij ervaart dat de tuin onder zijn handen floreert, op veel manieren; bezig in de tuin, in werk met overgave en respect, in een houding van *ora et labora*, kan zich een persoonlijke binding en interactie ontwikkelen. Wat kan het verhaal 'Zelfheiliging door voeding' daaraan toevoegen? Hebben we dat nodig? Zo, ja, waarvoor dan?

De zienswijze in 'Zelfheiliging door voeding' biedt allerlei handvatten om bij het tuinwerk/de teelt het proces van verbinding met de natuur te verbreden en intensiveren.

Geestelijke verbinding bij alle fasen van de teelt en voeding

Bij alle fasen van de teelt van eigen groenten is het mogelijk zichzelf geestelijk te verbinden met de handelingen maar vooral ook processen van de minerale substantie. Het zijn de processen in de bodem en de plant en uiteindelijk in de pan en de darmen. Met alle fasen wordt bedoeld op: zaad aanschaffen, spitten, mesten, zaaien, wieden, schoffelen, water geven, eventueel insecten verwijderen en/of andere handelingen als aanaarden of opbinden,, t/m oogsten, composteren, groenten schoonmaken, verwerken, koken en eten.

Verbinding van het innerlijke fysieke lichaam met de natuurlijke omgeving

Naast een geestelijke verbinding, d.m.v. betrokkenheid, overgave, beschouwingen en gedachten, nodigt deze zienswijze uit om juist ook het innerlijke fysieke lichaam bij het proces te betrekken. Uiteindelijk worden de groenten gegeten - en daarmee de uit de aarde gefilterde heilige mineralen – en is het de beurt aan het maagdarmkanaal om d.m.v. vertering voor de vervolgfitering van de mineralen te zorgen, waarna de mineralen in het gehele lichaam worden ingebouwd. De substantie heeft een zeer lange weg afgelegd van oorspronkelijk een berggesteente, via het rivierwater op de akkerbodem, en de plant – of via het dier naar de bodem naar de plant - (en zeer vaak weer opnieuw recyclet) naar het bord en het menselijk lichaam. Wat gebeurt in de wortels van de plant, gebeurt ook in het lichaam, wat gebeurt in de pan op het vuur, gebeurt ook in het lichaam; het zijn allemaal vergelijkbare processen. Bij alle fasen van de teelt, de bereiding en de vertering van voedsel kan er in de binnenwereld van de tuinder een identificatie met de processen in de buitenwereld plaats vinden (zoals de alchemisten plachten te doen.)

Verbinding met het oerbegin als weg naar verlichting, rituele teelt

De substantie is ooit 'in den beginne' ontstaan uit de 'oerknal' of uit de 'versplitste oorsprong'. Zie [Inleiding 'Zelfheiliging door voeding'](#).

Deze oorsprong wordt geassocieerd met het lichaam van de scheppingsgod of met het paradijs. De bewustwording van die verbinding roept het gevoel van 'heelheid' op, gelukzaligheid, de hemel, het Koninkrijk Gods. Het zijn de beelden die tegelijk verwijzen naar het levensdoel van de religieuze mens. Denken aan dat oermoment heeft hetzelfde doel en wekt dezelfde verlangens op als het streven naar Het Koninkrijk Gods; beiden leiden tot verlichting. Wanneer dit bewust wordt geleefd, handelt en leeft de tuinder in het verlengde van zijn archaische en religieuze voorouder. Deze beleving kan hij bij zijn handelingen versterken door ze een ritueel karakter te geven.

Verbinding met de sacrale tijd

Wie zich in de loop van het jaar bewust wil afstemmen op de van ouds heilige dagen in onze (agrarische) cultuur, kan dat doen m.b.v. de op die dagen gebruikelijke, rituele of soms ook sacrale, activiteiten (zoals bv. het maken van een vuur) en gerechten (zoals zonnewardbrood).

2. Voor wetenschappers en andere zoekers

Het is wellicht van belang te benadrukken dat Hans met opzet heeft gekozen voor een natuurhouding die aansluit op de ervaringen uit de geschiedenis van de westerse cultuur. Hij nam geen genoegen met louter het beschrijven van de taoïstische agrarische leefwijze. In zijn optiek, na lang speurwerk en gang langs kloosters, kwam hij op deze landbouwcultuur uit als de meest ideale vorm waar hij naar op zoek was: een teeltwijze waarbij het profane met het sacrale wordt verbonden. Hij trof deze ook dichterbij huis aan: bij kloostermoenniken (in hun 'tuinreservaten'), bij alchemisten (in vroeger perioden). De taoïstische landbouwcultuur is echter nog hier en daar in Azië te vinden. Zij leeft nog. En zij heeft het voordeel dat de boer zich voor zijn handelingen, energetisch, af wil stemmen op de plaats en de tijd. Dit is in de optiek van Hans nodig voor de realisatie van het 'opus' van de boer; aan zijn evolutie werken d.m.v. de interactie van zijn binnenwereld met de

processen in de buitenwereld. Tegelijk beïnvloedt hij de evolutie van de omgeving, waardoor er van een co-evolutie sprake is.

Met zijn grondige essay 'De Tao van de landbouw' wilde Hans bewijzen dat de taoïstische agrarische leefwijze voor ons westerlingen niet vreemd is. En hij ontdekt dat er veel gelijkenissen zijn in religieuze beleving bij de archaische mens, waar ook ter wereld en de religieuze landbouwers van nu, in onze en de taoïstische landbouwcultuur. Hij legt bloot dat er veel verwantschap is tussen de wijze waarop de 'microkosmos met de macrokosmos werd verbonden, in de rituelen van onze voorouders, in de rituelen van de alchemisten hier ([H.6, m.H.6](#)) en in de taoïstische landbouwcultuur ([H.7, m.H.7](#)). (Eliade, Campbell, Needham, Schipper e.a.). Door veel aandacht te besteden aan het procesdenken en de chaostheorie ([H.5, m.H.5](#)) kan hij duidelijk maken dat er een grote overeenkomst is tussen inzichten van de nieuwe natuurwetenschap op het gebied van kosmologie en de evolutie enerzijds en zienswijzen in het taoïsme anderzijds ([H.7, m.H.7](#)). (Whitehead, Prigogine e.a.)

Het is dus niet de taoïstische leefwijze geworden, die Hans proclameert, maar een leefwijze die stoelt op het archaisch- en christelijk religieus erfgoed van onze agricultuur, met elementen uit de nog levende praktijken van de taoïstische landbouw, in een westers jasje.

[Sommigen zullen zich wellicht afvragen waarom Hans nergens verwijst naar de praktijk van biologisch dynamische landbouw. Deze bevat immers veel van de door hem genoemde elementen. Zo is het niet vreemd om in de b.d. landbouw boeren te horen zeggen dat zij door hun praktijk 'mens worden aan de aarde'. Zo wordt er ook gebruik gemaakt van een zaikalender. Hans kende de ecologische en biologisch dynamische landbouw erg goed, vooral ook vanuit zijn functie in Wageningen.

Hij zocht een weg voor iedereen, bij wijze van spreken. Los van enige spirituele of religieuze stroming uit onze moderne cultuur. Hij wilde een weg, die voortkomt uit de eigen geschiedenis, de eigen wortels van de mens - de van oorsprong religieuze mens -, die van deze aarde leeft, hier in het westen en die door de wetenschap gedragen wordt. En daarnaast een weg die evengoed elders in de wereld van toepassing en begaanbaar is, daar waar de mens de verbinding met de natuur is kwijtgeraakt en deze weer tracht te vinden. Zijn uitkomst/model heeft daardoor een universeel karakter.]

Thema's

De gedachtelijn van het essay De Tao van de Landbouw wordt hieronder toegelicht, door de opeenvolgende thema's in de vorm van vragen te formuleren. Al deze thema's zijn door Hans uitvoerig uitgewerkt.

1. Is er een nieuwe grondhouding nodig?

Hans kiest voor een grondhouding waarin de scheiding geest-materie wordt opgeheven en zoekt zijn inspiratie bij inzichten over de relatie mens - natuur in nieuwe wetenschappen met een organistisch natuurbeeld. ([H.1, m.H.1](#))

2. Zo ja, vraagt dat dan een grondhouding waarin de mens, de boer, zich in zijn werk en leven verbindt met de natuur (geestelijk, spiritueel)? (Of is dat niet noodzakelijk?)

Hans gaat daartoe te rade bij ervaringen en inzichten van natuurmystici om meer te weten te komen over de relatie microkosmos en macrokosmos. (Franciscus van Assisi, Schweitzer, Teilhard de Chardin, Boehme, Gopi Krishna e.a.) ([H.2, m.H.2](#)). En bij alchemisten. (Coudert, Jung, Dorn, Frazer e.a.) ([H.6, m.H.6](#)). Tevens plaatst hij dit vraagstuk over een nieuwe grondhouding in een breder religieus en ecologisch kader door vanuit de psychologie en het ecofeminisme de transformatieprocessen in de mens te bestuderen en inzichtelijk te maken. Hij werd hierin geïnspireerd door Norman Brown (Jung, Mead, Dinnerstein, Singer, Merchant e.a.) ([H.1, m.H.1](#) en [H.3, m.H.3](#))

3. Is het van belang om bij het formuleren van een nieuwe grondhouding te zoeken naar de ervaringen en inzichten van onze voorouders en daarop voort te bouwen? (Of kunnen we beter zelf een grondhouding bedenken of ergens anders vandaan plukken?)

Bijvoorbeeld in de leefwijze en landbouwpraktijken van de archaische mens, van nog levende tuinmonniken, van de nog bestaande rituelen op de belangrijke kalenderdagen, naast de voorbeelden uit de nog levende taoïstische plattelandscultuur. (Campbell, Eliade, Needham, Whitehead e.a.) ([H.6](#), [m.H.6](#) en [H.7](#), [m.H.7](#))

4. Heeft het voordelen om een model te zoeken dat voor de verdere toekomst van de mensheid perspectief biedt en tegelijk ook universeel toepasbaar is? Vanuit een 'Zorg voor elders en later?'. (Of nemen we genoegen met een model voor de korte termijn?)

Hans poogt tot een model te komen, waarin de mens en de natuur samen opgaan in een proces van co-evolutie. Zie 6.

5. Is het interessant om te onderzoeken of het inderdaad zo is dat de mens, de boer in interactie met zijn natuurlijke omgeving waarin hij werkt mede scheppend is aan de wereld? (Of blijven wij leven vanuit de idee dat geest en materie van elkaar gescheiden zijn, uitgaande van een mechanistisch wereldbeeld en dat wat in ons gebeurt los staat van wat er buiten aan processen plaats vindt?)

In dat geval is het noodzakelijk uit te gaan van de elektromagnetische aard van de natuur en de mens. Inzichten hieromtrent en toepassingen kunnen in de praktijk van de landbouw worden ingebracht en verder ontwikkeld. Het organistisch, elektromagnetisch wereldbeeld is eveneens van belang om de lichamelijke interactie van de mens met zijn omgeving te kunnen duiden. ([H.4](#), [m.H.4](#))

6. Is het interessant om te onderzoeken of het zo is, dat de religieuze mens/boer niet alleen werkt aan zijn eigen evolutie, maar tegelijkertijd aan die van de mensheid/kosmos? En dat er sprake is van een co-evolutie?

Hans veronderstelde dit effect. Hiertoe werd hij geïnspireerd door het gedachtegoed van Teilhard de Chardin en Whitehead. ([H.5](#), [m.H.5](#)). Hij kon het echter niet bewijzen. In de negentiger jaren, toen hij zijn Tao van de Landbouw schreef boden de wetenschappelijke inzichten uit o.a. de neurofysiologie hem daarvoor (nog) te weinig bewijsmateriaal. (Maturana, Calvin, Dennet, Gould e.a.)([H.4](#), [m.H.4](#))

Marita Mutsaerts, 2011